

ЩО ДАЄ УКРАЇНІ АСОЦІАЦІЯ З ЄС У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЗМІНИ КЛІМАТУ?

Доценко Олена Михайлівна,

доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
доцент кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу, Харківський національний
економічний університет імені Семена Кузнеця,
кандидат юридичних наук,
olena.dotsenko@karazin.ua

*«...Ми всі несемося вдалину на одній і тій же планеті –
ми екіпаж одного корабля»
(Антуан де Сент-Екзюпері)*

Кінець ХХ – початок ХХІ століття характеризується загостренням екологічних проблем у світі, однією з найгостріших серед яких є зміна клімату, яка загрожує як життю та здоров'ю кожної окремої людини, так і існуванню докільця планети Земля в цілому. Зміна клімату є причиною повеней, посух, зменшення видів рослин і тварин через зміни в їх природних ареалах існування, скорочення кількості питної води, поширення нетипових хвороб тощо. Слід зазначити, що Європейський Союз (далі по тексті – ЄС) визначає боротьбу зі зміною клімату одним із провідних напрямів його екологічної політики, запроваджуючи ряд інструментів пом'якшення та протидії наслідкам зміни клімату. Так, значну увагу було приділено питанням боротьби з викидами парникових газів, зокрема, було прийнято законодавство, яким регламентовано встановлення схем торгівлі викидами парникових газів, поводження із субстанціями, що руйнують озоновий шар тощо. Підписавши у 2014 році Угоду про асоціацію, Україна взяла на себе зобов'язання імплементувати європейські стандарти у сфері боротьби зі зміною клімату.

Отже, метою даної роботи є визначення сучасного стану та перспектив імплементативного законодавства ЄС у сфері протидії зміні клімату в Україні.

Економіка ЄС є однією з провідних у питаннях, що стосуються боротьби з викидами парникових газів. У ЄС протягом 1990–2017 років викиди парникових газів зменшилися на 22%, а ВВП зріс на 58%. 85% європейців погоджуються, що в результаті боротьби зі зміною клімату та більш ефективного використання енергії зростають економіка та робочі місця в Європі. 93% європейців вірять, що зміна клімату спричинена діяльністю людини. 51% мешканців ЄС вважають, що зміна клімату є найбільшою екологічною проблемою [9].

У 2018 році ЄС скоротив викиди парникових газів на 23% порівняно з показниками 1990 року, а також зобов'язався досягти скорочення на 40% до 2030 року. Також серед цілей ЄС у сфері протидії зміні клімату до 2030 року – збільшення частки відновлюваних джерел енергії на 32 %, що відповідає його зобов'язанням за Паризькою угодою 2015 року [11]. Зокрема, в останній зазначається, що вона «спрямована на зміцнення глобального реагування на загрозу зміни клімату в контексті сталого розвитку та зусиль з викорінення бідності, у тому числі шляхом: а) стримання зростання глобальної середньої температури значно нижче 2° С понад доіндустріальні рівні й докладання зусиль з метою обмеження зростання температури до 1,5° С понад доіндустріальні рівні, визнаючи, що це суттєво знизить ризики та наслідки зміни клімату» [6].

Слід зауважити, що у статті 191 Договору про функціонування ЄС боротьба зі зміною клімату визначається однією з цілей екологічної політики ЄС [13].

Серед досягнень ЄС у сфері протидії зміні клімату можна відзначити наступне:

- запровадження системи торгівлі викидами ЄС, що являє собою найбільший міжнародний ринок вуглецю, який базується на принципі «обмеження і торгівля» (охоплюючи й

авіаційні викиди) [16; 11];

- запровадження обов'язкових щорічних цілей по скороченню викидів парникових газів для кожної держави-члена ЄС стосовно тих викидів, на які не поширюється вищезазначена система, а саме: сільське господарство, автомобільний транспорт, будівництво тощо [22; 11];

- включення викидів парникових газів від землекористування та лісового господарства до кліматичної та енергетичної системи 2030 року, що означає забезпечення як мінімум еквівалентного компенсування викидів парникових газів видаленням вуглекислого газу з атмосфери [21; 11];

- просування використання поновлюваних джерел енергії (сонячна, гідроенергія тощо). Так, до 2030 року кількість таких джерел має становити 32 % від загального споживання енергії в ЄС [14; 11];

- просування енергоефективності ЄС (32, 5% для ЄС до 2030 року із переглядом у 2023 році) [15; 11];

- запровадження оновлення будівель та покращення енергоефективності нових будівель із застосуванням інтелектуальних систем енергоменеджменту [17; 11];

- введення прозорого процесу управління, що включає моніторинг та звітування, для відстеження прогресу у досягненні цілей у сфері протидії зміні клімату [20; 11];

- запровадження технології захоплення та зберігання вуглекислого газу, що дозволяє відокремлювати CO₂ від атмосферних викидів, стискати його і транспортувати до місця, де він може зберігатися [18; 11];

- запровадження системи моніторингу, звітності та перевірки викидів CO₂ як перший крок до їх скорочення [19; 11];

- запровадження заходів щодо контролю використання фторованих газів та заборони їх використання в нових кондиціонерних приладах та холодильниках до 2022–2025 років [23; 11];

- прийняття у 2018 році довгострокової стратегії «Чиста планета для всіх», що передбачає різні варіанти скорочення викидів вуглекислого газу та побудову «клімат-нейтральної економіки» до 2050 року [10; 11];

- прийняття у грудні 2019 року Європейської зеленої угоди, тобто пакету цільових заходів, що включають розробки дорожніх карт, встановлення цілей щодо скорочень викидів, інвестицій в інноваційні дослідження та розробки у сфері охорони навколишнього природного середовища та ін., розроблених для того, щоб громадяни та підприємства ЄС могли отримати користь від сталого переходу до «зелених технологій» [12; 11].

У свою чергу, в Україні спостерігається інтенсивне підвищення приземної температури повітря: протягом 1991–2016 років середня температура становила +8,8°C, а у 2007–2016 роках – +9,4°C, порівняно з +7,8°C (кліматичною нормою базового періоду 1961–1990 років) [9].

Варто зазначити, що у Додатку ХХХ до Глави 6 «Навколишнє середовище» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС визначено, що в рамках імплементації законодавства ЄС у сфері боротьби зі зміною клімату Україна взяла на себе зобов'язання імплементувати, зокрема, наступні документи: Директива № 2003/87/ЄС про встановлення схеми торгівлі викидами парникових газів; Регламент ЄС № 842/2006 про певні фторовані парникові гази; Регламент ЄС № 2037/2000 про субстанції, що руйнують озоновий шар [8].

Додатком ХХХІ до Глави 6 «Навколишнє середовище» Розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачена імплементація Україною Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату 1997

року, включаючи всі критерії відповідності для повного запровадження кіотських механізмів; розроблення плану дій на довготермінову перспективу (а саме: після 2012 року) стосовно пом'якшення зміни клімату та адаптації до неї; розроблення та запровадження довгострокових заходів, спрямованих на скорочення викидів парникових газів [8].

Значення імплементації Україною законодавства ЄС у сфері боротьби зі зміною клімату полягає в наступному:

- запобігання та адаптація до зміни клімату, пом'якшення її негативних наслідків;
- перехід до низьковуглецевого розвитку економіки;
- скорочення викидів парникових газів;
- запровадження системи торгівлі квотами на викиди парниковими газами;
- чіткі та прозорі стандарти провадження діяльності, яка впливає на зміну клімату;
- доступ до інформації щодо торгівлі викидами парникових газів;
- встановлення вимог до поводження із субстанціями, які руйнують озоновий шар, та фторованими парниковими газами [9].

Слід зауважити, що сьогодні більшість зусиль із впровадження в Україні європейських стандартів у сфері боротьби зі зміною клімату спрямовані саме на розроблення нормативно-правової бази. На підставі аналізу звітів про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС визначимо основні досягнення України щодо імплементації досвіду ЄС щодо протидії зміни клімату та прослідкуємо їх динаміку (табл. 1):

Таблиця 1

Досягнення України щодо імплементації досвіду ЄС у сфері боротьби зі зміною клімату відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС

Рік	Результати
2019	<ul style="list-style-type: none"> - прийнято Закон України «Про моніторинг, звітність та верифікацію парникових газів», який розроблено з метою імплементації положень Директиви 2003/87/ЄС; - прийнято Закон України «Про регулювання господарської діяльності з озоноруйнівними речовинами та фторованими парниковими газами» з урахуванням положень Регламенту (ЄС) № 842/2006 (скасований Регламентом (ЄС) № 517/2014) та Регламенту (ЄС) № 2037/2000 (скасований Регламентом ЄС № 1005/2009). - з метою забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України за Паризькою угодою, розпочато роботу щодо підготовки 2-го Національно-визначеного внеску України до Паризької угоди, у процесі розробки якого буде визначено рівень викидів парникових газів у 2030 році в усіх секторах економіки України та національну ціль з адаптації до зміни клімату відповідно до національних можливостей і обставин [5];
2018	<ul style="list-style-type: none"> - з метою запобігання зміни клімату та захисту озонового шару, 18.07.2018 року протокольним рішенням засідання Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року; - проект Закону України «Про моніторинг, звітність та верифікацію парникових газів» прийнято Верховною Радою України 26.12.2018 року за основу; - проект Закону України «Про озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази» прийнято Верховною Радою України 26.12.2018 року за основу [2];
2017	<ul style="list-style-type: none"> - першим кроком у напрямку реалізації Україною Паризької угоди стало

	<p>затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, метою якої є вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави, створення правових та інституційних передумов для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки і підвищення добробуту громадян;</p> <ul style="list-style-type: none"> - розпорядженням Кабінету Міністрів України від 6 грудня 2017 року № 878-р затверджено план заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року; - робота над проектом Закону України «Про системи моніторингу, верифікації та звітності щодо викидів парникових газів» (відповідно до Директиви 2003/87/ЄС про встановлення схеми торгівлі викидами парникових газів у рамках ЄС) та проектом Стратегії низьковуглецевого розвитку України до 2050 року [3];
2016	<ul style="list-style-type: none"> - у 2016 році Україна ратифікувала Паризьку угоду, текст якої було прийнято рішенням XXI конференції сторін Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату; - враховуючи необхідність забезпечення взаємоузгодженості реалізації зобов'язань України у цій сфері, Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію реалізації державної політики України у сфері зміни клімату, яка визначає умови забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку за умов економічної, енергетичної та екологічної безпеки [4];
2015	<ul style="list-style-type: none"> - схвалено Очікуваний національно визначений внесок України до проекту нової глобальної кліматичної угоди. Документ передбачає, що у 2030 році викиди парникових газів в Україні не перевищуватимуть 60 % від рівня таких викидів у 1990 році. Зазначений внесок буде переглянутий після відновлення територіальної цілісності й суверенітету держави, ухвалення стратегій соціально-економічного розвитку на період після 2020 року з урахуванням обсягів залучення інвестицій [1].

Складено автором за [1–5].

Як бачимо, Україна є послідовною у виконанні своїх зобов'язань у сфері боротьби зі зміною клімату відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та Паризької угоди. Основними результатами на сьогодні є прийняття законодавчих актів щодо поводження із фторованими речовинами, озоноруйнівними речовинами, а також запровадження моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів.

Ключовими завданнями на 2020 рік щодо в рамках імплементації законодавства ЄС у сфері протидії зміні клімату є:

- оновлення Додатку ХХХ та Додатку ХХХІ до Угоди про асоціацію;
- розроблення та затвердження комплексного Національного плану з енергетики та зміни клімату на 2021–2030 роки, стратегії з адаптації до зміни клімату;
- закінчення роботи щодо підготовки 2-го Національно-визначеного внеску України до Паризької угоди;
- прийняття підзаконних нормативно-правових актів у сфері поводження із контрольованими речовинами та товарами, що їх містять [5].

Список використаних джерел:

1. Звіт про виконання Порядку денного асоціації та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2015 рік. *Урядовий портал* : веб-сайт. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/zviti-pro-vikonannya/AA_GOEI_REPORT_Dec_2015_final_February_ukr.pdf (дата звернення 31.03.2020).
2. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. 2018. *Урядовий портал* : веб-сайт. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEI/AA_report-UA.pdf (дата звернення 31.03.2020).
3. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2017 році. Київ 2018. *Урядовий портал* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/pro-vikonannya-ugodi-pro-asotsiatsiyu-mizh-ukrainoyu-ta-evropeyskim-soyuzom-za-2017-rik.pdf> (дата звернення 31.03.2020).
4. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в 2016 році. *Урядовий портал* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/zviti-pro-vikonannya/zvit-pro-assotsiatsiyu-2016.pdf> (дата звернення 31.03.2020).
5. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2019 рік. Результати та плани. *Урядовий портал* : веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEI/aa-implementation-2019-4.pdf> (дата звернення 31.03.2020).
6. Паризька угода : Міжнародний документ від 12 грудня 2015 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_l61 (дата звернення: 31.03.2020).
7. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних націй про зміну клімату : Міжнародний документ від 9 травня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044 (дата звернення 31.03.2020).
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27 червня 2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 31.03.2020).
9. Що дає асоціація з ЄС: протидія зміні клімату та захист озонового шару. 2506-2019. *Громадська синергія* : веб-сайт. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/SHHo-daye-asotsiatsiya-z-YES_Protydiya-zmini-klimatu-ta-zahyst-ozonovogo-sharu.pdf (дата звернення 31.03.2020).
10. A Clean Planet for all. A European strategic long-term vision for a prosperous, modern, competitive and climate neutral economy. COM/2018/773 final. 28.11.2018. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0773> (Last Accessed: 31.03.2020).
11. Combating climate change. *European Parliament* : web-site. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/72/combating-climate-change> (Last Accessed: 31.03.2020).
12. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. The European Green Deal. COM/2019/640 final. 11.12.2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN> (Last Accessed: 31.03.2020).
13. Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal*. C 326, 26.10.2012. P. 0001 – 0390. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu/2012/oj> (Last Accessed: 31.03.2020).
14. Directive (EU) 2018/2001 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the promotion of the use of energy from renewable sources (Text with EEA relevance). PE/48/2018/REV/1. *Official Journal*. L 328, 21.12.2018. P. 82–209. URL: https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0082.01.ENG&toc=OJ:L:2018:328:TOC (Last Accessed: 31.03.2020).
15. Directive (EU) 2018/2002 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 amending Directive 2012/27/EU on energy efficiency (Text with EEA relevance). E/54/2018/REV/1. *Official Journal*. L 328, 21.12.2018. P. 210–230. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2018.328.01.0210.01.ENG (Last Accessed: 31.03.2020).

16. Directive (EU) 2018/410 of the European Parliament and of the Council of 14 March 2018 amending Directive 2003/87/EC to enhance cost-effective emission reductions and low-carbon investments, and Decision (EU) 2015/1814 (Text with EEA relevance). *Official Journal*. L 76, 19.03.2018. P. 3–27. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0410> (Last Accessed: 31.03.2020).

17. Directive (EU) 2018/844 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive 2010/31/EU on the energy performance of buildings and Directive 2012/27/EU on energy efficiency (Text with EEA relevance). PE/4/2018/REV/1. *Official Journal*. L 156, 19.6.2018. P. 75–91. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2018.156.01.0075.01.ENG (Last Accessed: 31.03.2020).

18. Directive 2009/31/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the geological storage of carbon dioxide and amending Council Directive 85/337/EEC, European Parliament and Council Directives 2000/60/EC, 2001/80/EC, 2004/35/EC, 2006/12/EC, 2008/1/EC and Regulation (EC) No 1013/2006 (Text with EEA relevance). *Official Journal*. L 140, 5.6.2009. P. 114–135. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32009L0031> (Last Accessed: 31.03.2020).

19. Regulation (EU) 2015/757 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2015 on the monitoring, reporting and verification of carbon dioxide emissions from maritime transport, and amending Directive 2009/16/EC (Text with EEA relevance). *Official Journal*. L 123, 19.5.2015. P. 55–76. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32009L0031> (Last Accessed: 31.03.2020).

20. Regulation (EU) 2018/1999 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 on the Governance of the Energy Union and Climate Action, amending Regulations (EC) No 663/2009 and (EC) No 715/2009 of the European Parliament and of the Council, Directives 94/22/EC, 98/70/EC, 2009/31/EC, 2009/73/EC, 2010/31/EU, 2012/27/EU and 2013/30/EU of the European Parliament and of the Council, Council Directives 2009/119/EC and (EU) 2015/652 and repealing Regulation (EU) No 525/2013 of the European Parliament and of the Council. PE/55/2018/REV/1. *Official Journal*. L 328, 21.12.2018. P. 1–77. URL: https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2018:328:FULL (Last Accessed: 31.03.2020).

21. Regulation (EU) 2018/841 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on the inclusion of greenhouse gas emissions and removals from land use, land use change and forestry in the 2030 climate and energy framework, and amending Regulation (EU) No 525/2013 and Decision No 529/2013/EU (Text with EEA relevance). PE/68/2017/REV/1. *Official Journal*. L 156, 19.6.2018. P. 1–25. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.156.01.0001.01.ENG (Last Accessed: 31.03.2020).

22. Regulation (EU) 2018/842 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on binding annual greenhouse gas emission reductions by Member States from 2021 to 2030 contributing to climate action to meet commitments under the Paris Agreement and amending Regulation (EU) No 525/2013 (Text with EEA relevance). PE/3/2018/REV/2. *Official Journal*. L 156, 19.6.2018. P. 26–42. URL: https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.156.01.0026.01.ENG (Last Accessed: 31.03.2020).

23. Regulation (EU) No 517/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on fluorinated greenhouse gases and repealing Regulation (EC) No 842/2006 Text with EEA relevance. *Official Journal*. L 150, 20.5.2014, P. 195–230. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.150.01.0195.01.ENG (Last Accessed: 31.03.2020).